

Особливості інвестиційної привабливості національної економіки України

Вікторія Іванівна Гунько,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук

Анотація. Визначено сутність інвестиційної привабливості підприємств та економіки в цілому. Здійснено SWOT-аналіз інвестиційної привабливості національної економіки. Визначено чинники, які негативно впливають на інвестиційну привабливість підприємств у державі та перешкоджають отриманню необхідних обсягів інвестиційних ресурсів.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, національна економіка, чинники інвестиційної привабливості.

Постановка проблеми. Інвестиційна привабливість національної економіки є критерієм зрілості ринкових реформ, довіри світового співтовариства до економічної ситуації в даній країні.

Оцінка та аналіз інвестиційної привабливості національної економіки, з одного боку, виступає основою у процесі розроблення інвестиційної політики країни, а з іншого – є можливістю виявити недоліки в діяльності як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки країни в цілому, передбачити заходи щодо ліквідації виявлених недоліків і поліпшити можливості залучення інвестиційних ресурсів. Перелічене дасть можливість потенційним інвесторам визначитися у своєму рішенні щодо інвестування в економіку країни.

На сучасному етапі розвитку економіки розв'язання проблем щодо зниження інвестиційної привабливості національної економіки, зменшення рівня ділової активності на інвестиційному ринку України і дестабілізація національної економіки в період після фінансово-економічної кризи є достатньо актуальними й пріоритетними завданнями для вирішення проблем як на макро-, так і на мікрорівні та при формуванні державної інвестиційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику інвестиційної привабливості й інвестиційного клімату відображено у працях вітчизняних і зарубіжних економістів (Й. Бехер, І. Бланк, В. Бочаров, Г. Вознюк, С. Донцов, Н. Корнева, З. Котляр, М. Недашківській, А. Пересада, В. Струніна, Л. Чорна та інші).

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Під інвестиційною привабливістю підприємств та економіки країни в цілому слід розуміти здатність країни та суб'єктів господарювання приймати капітал у певних масштабах і формах, ефективно освоювати його, а також гарантувати повернення інвестованого капіталу, з достатнім рівнем прибутку за припустимим рівнем ризику. У підґрунті інвестиційної привабливості національної економіки в цілому лежить її інвестиційний потенціал, ступінь реалізації якого оцінюється різними іноземними рейтингами і на основі якого визначається прогностичний обсяг прямих іноземних інвестицій у країну.

У міжнародних рейтингах, які використовують більшість інвесторів у світі для визначення найбільш

перспективних проектів капіталовкладень, Україна займає, як правило, останні місця (за рейтингом Institutional Investor 2011 року Україна посідала 90-те місце серед 178-ми країн світу; за рейтингом EUROMONEY – 89-те місце із 186-ти країн) [2]. Та попри це, дослідження Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) показали, що Україна стабільно входить у п'ятірку європейських держав із найбільшим інвестиційним потенціалом.

У 2012 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 58 624,9 млн дол. США прямих інвестицій: із країн ЄС надійшло 47 695,8 млн дол. США (81,4% загального обсягу), із країн СНД – 4 385,1 млн дол. США (7,5%), з інших країн світу – 6 544,0 млн дол. США (11,2%) [3, с. 9].

Оцінюючи інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів, слід зазначити, що в цілому активність інвесторів є незадовільною, а це зумовлюється низьким рівнем довіри до ринку України. Як зазначено у звіті Європейської бізнес-асоціації (ЄБА), за підсумками перших трьох місяців 2012 року показник індексу інвестиційної привабливості становив 2,18 бала (цей індекс базується на шкалі від 1 до 5 балів – *рис. 1*). Це на 0,1 бала нижче, ніж наприкінці 2011 року (індекс становив 2,19 бала), що є дуже істотним падінням [6].

Для більш повної оцінки стану інвестиційної привабливості України пропонуємо SWOT-аналіз інвестиційного клімату в Україні (*рис. 2*).

Проведений SWOT-аналіз допомагає виявити позитивний і негативний вплив зовнішнього і внутрішнього середовища розвитку інвестиційного клімату. До зовнішнього середовища відносимо можливості та загрози інвестиційного клімату, до факторів внутрішнього середовища – слабкі і сильні сторони. Виконаний аналіз передбачає виявлення сильних сторін (це наявні особливості, які містять основу для якогось розвитку), слабких сторін (це наявні особливості, які ускладнюють умови для розвитку), можливостей (не існуючі, але такі, що можуть виникнути, створитися або бути створені в майбутньому умови, сприятливі для розвитку) і загроз (не існуючі, але такі, що можуть виникнути, створитися або бути створені в майбутньому умови, несприятливі і навіть небезпечні для розвитку) розвитку інвестиційного клімату

підприємств України. Позитивний вплив матимуть виявлені сильні сторони та можливості створення і забезпечення інвестиційної привабливості національ-

ної економіки. Негативний вплив щодо забезпечення сприятливого інвестиційного середовища мають слабкі сторони і виявлені загрози.

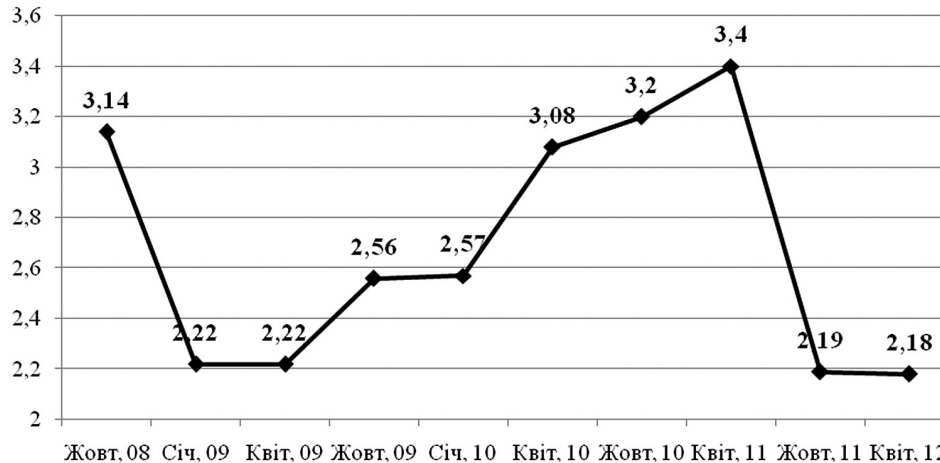

Рис. 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за даними ЄБА [6]

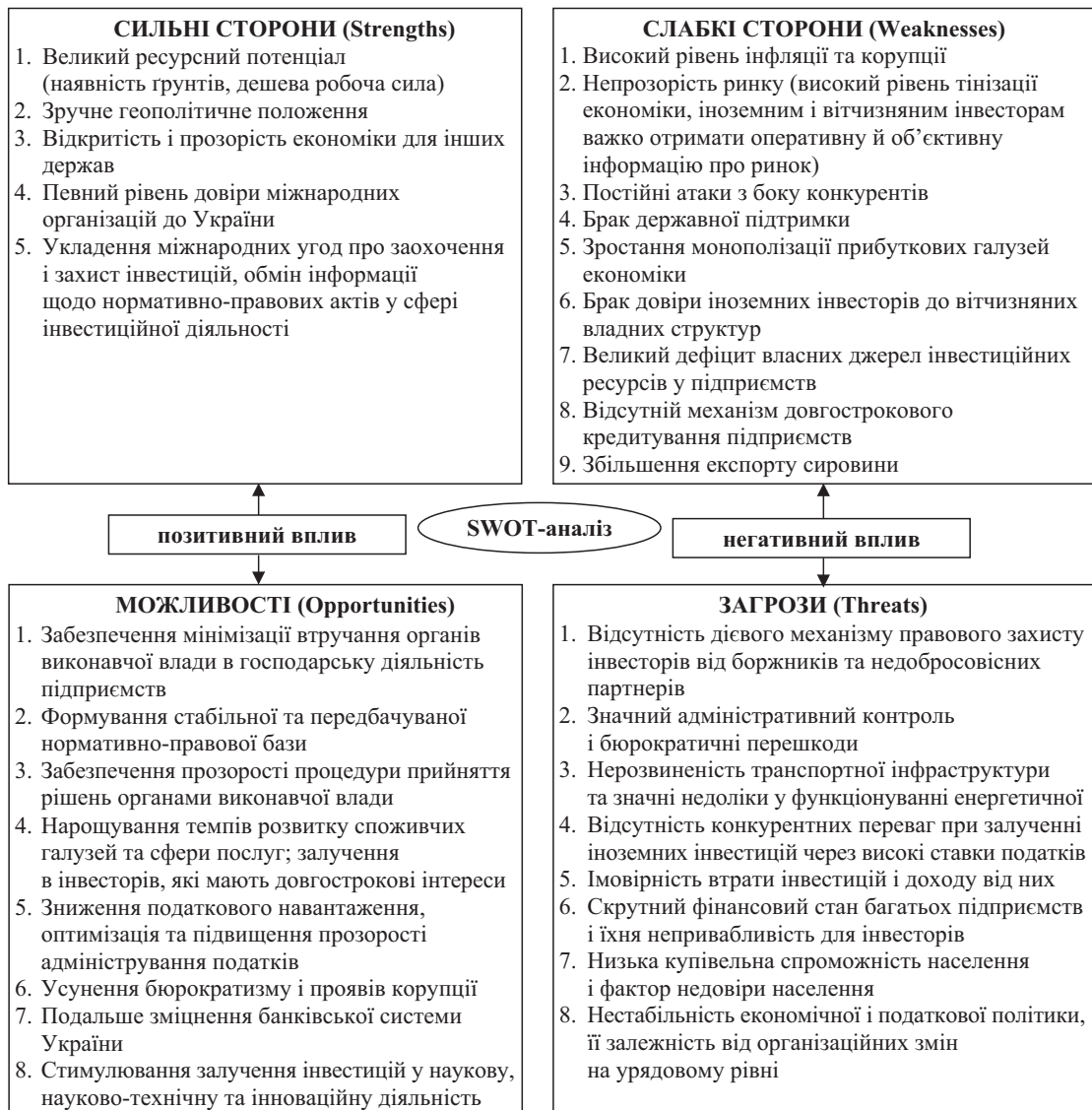

Рис. 2. SWOT-аналіз інвестиційної привабливості національної економіки

Примітка. Складено автором.

Тобто потенційно наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими і різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним положенням, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій.

За даними спільної праці Міжнародної фінансової корпорації та Світового банку, які знайшли свої відображення в результатах проведеного дослідження інвестиційного клімату в Україні, інвестиційні рейтинги України у 2011–2012 рр., хоча і мають деяку позитивну тенденцію, але, як і раніше, залишаються достатньо низькими: індекс економічної свободи – 164-те місце із 179-ти вивчених країн; рейтинг легкості ведення бізнесу – 152-ге місце із 183-х країн [4].

Ця ситуація, безумовно, спричинена значною кількістю чинників, які негативно впливають на інвестиційну привабливість підприємств у державі та перешкоджають отриманню необхідних обсягів інвестиційних ресурсів для стабілізації соціально-економічного розвитку країни, зокрема:

- політична нестабільність упродовж останніх років, яка пов'язана з виборами і зміною влади;
- недосконале й часто змінюване законодавство, неврегульованість питань захисту прав власності інвесторів, недосконала система розгляду справ у господарських судах і несвоєчасне виконання їхніх рішень, відсутність дієвого механізму правового захисту інвесторів від боржників і недобросовісних партнерів [11];
- зниження для громадян цінності грошових доходів у формі дивідендів і відсотків унаслідок дії інфляції («у матрацах у населення зберігається більше ніж 60 млрд дол.» [1]);
- низький рівень місткості ринку, порівняно із країнами Західної Європи, у зв'язку з низькою заробітної платою і низьким рівнем платоспроможності всередині країни;
- відсутність належних і дієвих заходів боротьби з корупцією в органах державної влади [2];
- нестабільність роботи фінансової системи країни, відсутність розвинутої системи страхування інвестицій, нерозвиненість фондового ринку, що є однією з причин повільного розвитку венчурного бізнесу в Україні [6];
- слабка розвиненість транспортної та інформаційної інфраструктури (особливо в сільській місцевості), надвисокі тарифи за входування й отримання інформації з мережі «Інтернет» [10];
- відсутність єдиної комплексної системи моніторингу інвестиційного клімату в державі [5];
- неготовність багатьох підприємств України до залучення іноземних інвестицій через незадовільну організацію праці, низький рівень маркетингу, брак достатньої практики проектного фінансування;
- відсутність сталої стратегії економічного і політичного розвитку;

- обмеженість державних підприємств, що підлягають приватизації і в яких зацікавлені потенційні інвестори;
- незабезпечення всім суб'єктам економічних відносин, у тому числі й іноземним інвесторам, рівних економічних прав і свобод у здійсненні фінансово-економічної діяльності;
- складність податкової системи і суттєве податкове навантаження;
- відсутність надійної інвестиційної історії, що формується роками внаслідок успішних капіталовкладень інвесторів та інші [8].

Виходячи з охарактеризованих чинників, що негативно впливають на інвестиційну привабливість національної економіки, вважаємо за необхідне звернути увагу на додаткові джерела ризику для стратегічних інвесторів, а саме:

- складність і довготривалість процедур реєстрації підприємств, значний податковий тиск на об'єкти підприємництва і несвоєчасність відшкодування сум задекларованого податку на додану вартість;
- відсутність чітких прозорих правил гри в інвестиційній сфері, що, зокрема, стосується угод із Кіпром, який є фактично офшорною зоною для українського і російського капіталу [9];
- митні бар'єри; високі ставки мита на ввезення при надходженнях іноземних інвестицій в Україну, непорозуміння з митними органами при визначенні митної вартості товарів, способу нарахування мита й акцизного податку;
- невідповідність податкової та бухгалтерської систем міжнародним стандартам породжує велику кількість непорозумінь іноземних інвесторів з українськими партнерами у процесі їхньої спільної діяльності;
- недотримання вимог міжнародних стандартів GIPS (the Global Investment Performance) щодо надання звітності за підсумками інвестиційної діяльності [7].

Тож наведені вище аналітичні оцінки та вказані проблеми розвитку інвестиційного клімату свідчать про те, що стан інвестиційної привабливості України все ще залишається несприятливим для розвитку країни. Частково його поліпшити можливо через комплекс реформування всієї фінансово-інвестиційної інфраструктури.

Висновки і перспективи дальших наукових досліджень. Отже, головними інструментами в боротьбі за інвестиції має стати реальне, а не декларативне поліпшення інвестиційного клімату, зменшення бюрократичних процедур, спрощення регуляторно-реєстраційних вимог і вжиття радикальних заходів щодо дієвого захисту інвестицій. Виходом із ситуації є обґрунтування раціональної інвестиційної політики, в якій пріоритет матимуть система державного регулювання і реформування структури власності на основі приватизації та концепція технічного переоснащення промислового виробництва із залученням коштів іноземних інвесторів.

Список використаних джерел

1. Finance.ua [Electronic resource]. – Available from : <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2011/05/09/237640.36>.
2. Антикорупційна стратегія України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sebweb.at.ua/Statyi/st.12antikorupcijnajnastrategrja.doc>.
3. Балацький О. Ф. Управління інвестиціями : навч. посібник / О. Ф. Балацький, О. М. Теліженко, М. О. Соколов. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. – 232 с.
4. Гребенюк Н. О. Інвестиційна привабливість: сутність та засоби покращення // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 12. – С. 12–17.
5. Гузенко О. П. Моніторинг інвестиційного проекту як напрямок підвищення ефективності інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / О. П. Гузенко, К. В. Пархоменко. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
6. Європейська асоціація бізнесу (ЄАБ) – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/uk>.
7. Жураховська Л. В. Використання GIPS для оцінки результатів інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / Л. В. Жураховська. – Режим доступу : http://ufin.com.ua/analit_mat/rzp/024.htm.
8. Магун Н. І. Інвестиційна привабливість України: стан, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / Н. І. Магун, О. В. Михайловська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Economics/60026.doc.htm.
9. Погореловський С. С. Оцінка інвестиційного клімату України та напрями його покращення [Електронний ресурс] / С. С. Погореловський. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/zpnrudps/2011_1/pdf/11psswti.pdf.
10. Ходикіна І. Ю. Сучасний стан транспортних комунікацій та забезпеченість автомобільними дорогами країни / І. Ю. Ходикіна, О. І. Шевчук, Я. В. Шевчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 318–326.
11. Яворський О. А. Залучення іноземних інвестицій як один з пріоритетних напрямів державної економічної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Table/Stol15/006.htm>.

Summary. Certainly essence of investment attractiveness of enterprises and economy on the whole. The SWOT-analysis of investment attractiveness of national economy is carried out. Certainly factors which negatively influence on the investment attractiveness of enterprises in the state and hinder the receipt of necessary volumes of investment resources.

Keywords: investment attractiveness, national economy, factors of investment attractiveness.